

Inleiding

Non ignora mali, miseris succurrere disco
Niet onervaren in lijden, leer ik hulp bieden aan ellendigen

Uit de mond van Dido in Vergilius' Aeneis

Met de nodige trots en tevredenheid ligt hiermee het inmiddels al zesentwintigste boek in de reeks *Psychoanalytisch Actueel* voor. Deze reeks heeft ondertussen een stevige plaats verworven in het Belgisch-Nederlandse landschap van de Geestelijke Gezondheidszorg (voortaan: GGZ). Conform haar profiel passeerden diverse thema's de revue, die telkens vanuit diverse settingen en theoretische invalshoeken werden belicht. De bedoeling is de psychoanalyse in haar hedendaagse gedaante te tonen, te laten zien wat en hoe ze werkelijk is.

De boeken uit de reeks worden ook gelezen door niet (louter) psychoanalytisch georiënteerde belangstellenden. Zij zeggen hierin zeer bruikbare inspiratie te vinden bij diverse vormen van psychische hulpverlening. Wel wordt soms nog gestruikeld over technisch taalgebruik of over de vele verwijzingen naar bronliteratuur, die de lectuur kunnen vertragen. Deze opmerkingen zijn begrijpelijk. Past psychoanalyse per slot van rekening immers niet eerder een roman- dan een cursustekst?

Dit boek is anders. Ik heb zoveel mogelijk vakjargon vermeden en metapsychologische e.a. abstractie weggelaten. Ik laat uitdrukkelijk de patiënt zijn boekje open doen. Het is een klinisch boek om met hem

mee te lezen en te interpreteren wat zowel op als tussen de regels staat geschreven. De therapeut schort daarbij zijn weten op en houdt zich zodoende op een slimme manier van de domme.

Mijn theoretische inspiratie en referenties kunnen uitgebreid worden afgeleid uit mijn vorige boeken en publicaties, onder andere binnen de reeks. De lezer kan eruit opmaken hoe ik mij de meest uiteenlopende psychoanalytische begrippen en benaderingen heb trachten eigen te maken.

In het bijzonder verwijs ik naar mijn boek *Freud & co in de psychiatrie*, waarin de uitgangspunten van mijn praktijk voor het eerst omvattend werden behandeld. Ik blijf de integratie tussen diverse psychoanalytische stromingen die ik daar en elders toelichtte, volmondig huldigen. Zeker is de invloed van onder andere het gehechtheidsdenken, van neuropsychoanalyse, van *two person psychology* en psychoanalytische co-creatie sindsdien verder toegenomen.

Ik heb er inmiddels dertig jaar voltijds werk als psychoanalytisch geschoold psychiater opzitten, vooral binnen een klinisch psychotherapeutisch milieu voor angst-, stemmings- en persoonlijkheidsproblemen dat ik zelf heb opgericht en uitgebouwd. Daarnaast baseer ik mij op vele jaren ervaring met groepspsychotherapie, individuele psychotherapie face à face en gedeeltelijk met speltherapie en psychoanalyse op de bank. In een eerste luik van dit boek vat ik nog eens in zeven premissen mijn praktijkvoering samen.

Behoudens enkele uitzonderingen na schriftelijke *informed consent* (zie *Verantwoording* achteraan) presenteer ik vervolgens een praktijk in zeventenzeventig portretten. Ik noem hem psychotherapeutisch, omdat hij het psychoanalytische bereik binnen een psychiatrische praktijk illustreert. Ik spreek van portretten, omdat het niet gaat om klassieke vignetten waar wordt ingezoomd op psychoanalytische details, maar om concrete voorbeelden die allerlei facetten van de praktijk (zowel in de breedte als in de diepte) illustreren.

Psychoanalyse wordt nog al te vaak – en geheel ten onrechte – vereenzelvigd met de typische kuur meermaals per week op de sofa. Een hardnekkige perceptie is bovendien dat ze zich enkel zou richten tot navelstaarders met luxeproblemen. Dit terwijl ze met vrucht kan worden toegepast bij de meest uiteenlopende en ernstige vormen van psychisch lijden. De psychoanalyse reikt veel verder dan vaak wordt gedacht.

Het schrijven van deze portretten plaatste mij wel voor grote uitdagingen. Niet alleen vertelt iedere patiënt in min of meerdere mate zijn verhaal, maar over iedere patiënt valt ook een boek te schrijven. Bij elk gesprek komen weer nieuwe details of facetten aan de orde die telkens een ander licht op (oor)zaken werpen. Elke beschrijving is dan ook slechts een momentopname, een veranderlijk punt in de tijd dat telkens een wisselend perspectief biedt.

Er zijn altijd ook meerdere manieren om hetzelfde verschijnsel te bekijken. Hoe kan ik de klinische complexiteit tot haar recht laten komen en er tegelijk de daadwerkelijke praktijk mee aantonen of verduidelijken? Hoe dit verzoenen met mijn respect voor en discretie jegens de patiënten? Uiteraard heb ik zo veel als mogelijk geanonimiseerd, zodat hoogstens zichzelf zich in de beschrijvingen of uitspraken kunnen herkennen (en hopelijk ook terugvinden).

Ik had geruime tijd op voorhand het vijftiende (jubileum)nummer van de reeks voor mezelf gereserveerd. Andere lopende projecten hebben dit verhinderd, maar vooral is het uitschrijven van klinisch materiaal een stuk delicaat en meer tijdrovend gebleken dan ik bij aanvang had ingeschat.

Het gaat veelal over wat reeds ter sprake of tot uiting kwam van bij de eerste ontmoetingen. Voor een goede verstaander kondigen ze (zoals de ouverture van een opera) vele, zo niet alle lijnen aan die later aan bod zullen komen. Het zijn doorgaans trouwens ook de enige contacten die ik woordelijk noteer.

In neuro- en biotijden, maar ook onder voortdurend bombardement van critici allerhande, probeer ik deze portretten voor zich te laten spreken. Ze zijn, wat mij betreft, illustratief voor het naturalisme van de kliniek, waar immers realisme op idealisme primeert.

In een spelerei bewegen ze zich tussen radiografie en biografie. Ze proberen zichtbaar te maken wat onzichtbaar is en zowel de levensgeschiedenis als de hoofdpersonages die erin optreden te schetsen.

Voor het omslag koos ik twee schilderijen van de Belgische kunstenaar Yves Velter. Ik vond ze uiterst geschikt, want in een recente monografie noemde ik zijn kunst (alluderend op de *Pittura Metafisica* van Giorgio de Chirico) *Pittura Metapsychica*.

Het ene schilderij verbeeldt een spreekruimte. Als we ons gezicht verliezen, blijken we er gemaakt van woorden. Het andere verzinnebeeldt de zoektocht naar herinnering en ontmoeting. Het onbewuste is duister. Is het een paradox of een onmogelijkheid ze met de zaklamp te willen onderzoeken?

Graag bedank ik patiënten en medewerkers uitdrukkelijk voor hun vertrouwen. Ik ben blij nog elke dag te kunnen blijven leren, terwijl (of omdat) ik hun geestesleven met de gepaste geestdrift beluister en probeer te begrijpen.

Mark Kinet
Winter 2017-2018